

שול"ת

קונטרס

דברי יד שנו

על סדר הדף היומי

קובץ ביאורים והערות על סדר הדף היומי שנתלכנו
בלימוד בצוותא על ידי

הר"ד זלמן חיים הומינר הי"ד
והבה"ח יוסף יצחק גולדשטיין הי"ד

הוצאות גליון זה נתרם ע"י ידידנו
הרה"ג ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א
לרגל שמחת הכר מצווה לבנו היקר
כמר דוד משה שמואל הי"ד
שתתקיים בעזהשי"ת ביום ד' פרשת וישלח
באולם שע"י ביהמ"ד הגדול

יוצא לאור ע"י
ארגון שיעורי תורה שע"י קהילת קרעטשניף

גליון נא שנה ב' פרשת ויצא חודש כסלו שנת ה' תשפ"ב לפ"ק
ראש השנה כז. - לג.

קוראים המעוניינים להצטרף לרשימת תפוצה
במייל ניתן לפנות לכתובת המייל

sh0533132203@gmail.com

לתרומות ולהנצחות וכן בכל ענייני הגיליון ניתן
לפנות

להר"ר זלמן חיים הומינר בפל'

053-3132203

בברכה מערכת דפירשנו

נ.ב. הביאורים והערות נכתבו תוך כדי לימוד ואפשר ונפלו טעויות ולכן
נבקש מכל מי שיש לו הערות או הארות אם יוכל לשלוח בכתב לכתובת מייל

sh0533132203@gmail.com

מה בגליון?

אם ליפהו זהב שלא במקום הנחת פה כשר, למה ליפהו זהב מצפנים פסול אפי' שלא במקום הנחת פה?

מה החילוק בין מתעסק בעלמא לתוקע לשיר, והאם יש חילוק לדינא ביניהם?

מה החידוש שביוזל תוקעין אפי' צ"ד שלא קידשו בו את החדש, הרי אפי' על כל יחד אמרו שחייב לתקוע?

למה הקשו על ר"ע מה ראה לחלק בין שעת ימים לשבת בין עבר לעתיד, הרי גם ברביעי בשבת אומרים קל נקמות על שם שעתיד הקב"ה ליפרע מן העכו"ס?

מה עניין הכלל של עבד לזה לאיש מלזה למעשה דאזמנוה אחימר ולא בזה אל מקומו?

למה אם חילוק יש בין מלכיות לזכרונות, יש לחלק ביניהם במספר הפסוקים שמזכירים בהם בתפילה לומר תשע ולא עשר?

קשה למה על פקדון דשרה אמרו דפקדון ליחיד הוא, הרי הרבה עקרונות נפקדו עמה?

אם המתעסק בשופר אמרו דלא יכא, מה החידוש לומר דהשומע ממנו גם לא יכא?

מה החילוק בין סומא לאשה בזה דאם עשה מכווה שפטור בה לעבור עליו בכל תוסוף?

דף כז ע"א

משתמע. צריך ביאור מה החילוק אם ב' הקולות מפי אדם אחד הם בוקעות, או שמב' בני אדם הם בוקעות, הרי לגבי השמיעה של האדם לכאורה אין נפק"מ, דאם יכול הוא לשמוע ב' קולות, מאדם אחד גם יוכל לשמוע, ואם אינו יכול וכדחזינן במציאות למה מב' בני אדם כן יוכל לשמוע. ודוחק לומר דכוונת הגמ' היא שמב' בני אדם הוא דבר שקורה במציאות ואפשר בדוחק לשמוע שניהם, ומשא"כ באדם אחד שיצאו ממנו ב' קולות יחד אינו דבר השייך במציאות, ולכך א"א לשמוע דבר כזה, ובאמת לגבי השמיעה עצמו שווים הם, שבדוחק אפשר לשמוע שניהם, זה אינו, דמלשון הגמ' משמע דבשמיעה הוא דמחלקים ולא בבקיעת הקול מחלקים. ואולי יש לומר דכן יש חילוק בשמיעה עצמו, דבאדם אחד לו יצויר שיכול להשמיע ב' קולות, הקול יוצא בשווה ממש, ולכך א"א לשמוע שניהם יחד, אבל מב' בני אדם אפי' ששומע שניהם יחד, מ"מ אין

קבג. בגמ' זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו מה שאין הפה יכולה לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע. צריך ביאור דבשלמא דאין הפה יכולה לדבר ניהא, דאין אפשרות לעשות כן, אבל למה אמרו שאין האוזן יכולה לשמוע, וכי א"א לשמוע שני תיבות זה עם זה, דאפי' דאמת היא ששני אנשים המדברים הרבה א"א לאדם לשמוע שניהם, אבל תיבה אחת לכאורה כן אפשר, וא"כ זכור ושמור דתיבה אחת מכל פה הוא, למה אין האוזן יכולה לשמוע אותם. וצריך לומר דאפי' שאפשר לקלוט בתיבה אחת מה אמרו שני האנשים, מ"מ אין כאן שמיעה שלימה של ב' התיבות, אלא שמע חלק מזה וחלק מזה והבין מה אמרו, והראיה דכן הוא מכך דהרבה תיבות משני אנשים א"א לשמוע, משמע דאין כאן שמיעה שלימה של ב' הצדדים, וממילא אמת אמרו שאין האוזן יכולה לשמוע.

קבר. בגמ' אלא תרתי קלי מחד גברא לא משתמע מתרי גברי

הקול יוצא שניהם בשווה ממש, ולכך יכול לשמוע שניהם.

קבה. בגמ' לפני המלך ה' הוא דבעינן חצוצרות וקול שופר אבל בעלמא לא. היינו דמלפני המלך למידיים שבר"ה שאין תוקעין בביהמ"ק אין תוקעין בחצוצרות. אבל לכאורה קשה דהא לא שייך מצב של לפני המלך יותר מראש השנה, שבה ממליכים את הקב"ה, דלכך אומרים בתפילה מלכיות, וממילא מה שכתוב לפני המלך אפשר לפרשו גם על ר"ה, ולמה אמרו חכמים לר' הלפתא ולר' חנניא שלא ינהיגו כן. ואפי' דבפשיטות לפני המלך הכוונה במקום של המלך דהיינו ביהמ"ק, מ"מ אפשר לפרשו גם על ראש השנה, ולמה לא הסכימו כן חכמים, וצ"ע.

קבו. בגמ' כמאן מצלינן האידנא זה היום תחלת מעשיך וכו' כמאן כר"א דאמר בתשרי נברא העולם. עיין במהרש"א שכבר כתב דאפי' דר"ה הוא היום השישי למעשה בראשית, מ"מ הוא נקרא יום ראשון שבו נברא האדם והוא השלמת הבריאה

ותכליתה. אבל באמת קשה, דבשלמא לומר בתשרי נברא העולם אפי' דמכ"ה אלול נברא ניהא, משום שהאדם הוא תכלית הבריאה וכנ"ל, אבל לומר דהוא תחלת מעשיו של הקב"ה, זה אינו דאיך אפשר לבטל כל מעשיו של הקב"ה בחמשה ימים הראשונים ולומר דרק ביום שישי הוא תחלת מעשיו, ואדרבא הכל עשה הקב"ה בשביל האדם, וגמר מעשיו קודם שנברא, דהכין לו העולם שיבוא כשהכל מוכן לו, וא"כ ודאי אין עכשיו ביום השישי תחלת מעשיו, וצ"ע.

דף כז ע"ב

קבו. בגמ' ציפהו זהב במקום הנחת פה פסול שלא במקום הנחת פה כשר ציפהו זהב מבפנים פסול מבחוץ אם נשתנה קולו וכו'. צריך ביאור דבתחילה אמרו בברייתא דשלא במקום הנחת פה כשר, ולא חילקו באיזה אופן אלא בסתמא אמרו דכשר הוא, ואילו אח"כ אמרו דציפהו מבפנים אפי' שלא במקום הנחת פה פסול, ואפי' בחוץ יש

דבפנים גם אם אין שומעים שינוי בקולו אנן סהדי דיש כאן שינוי ופסול.

קכח. בגמ' אמר רב פפא דלא תימא שהפכיה ככתונא אלא שהרחיב את הקצר וקיצר את הרחב. היינו דבמים חמים אפשר לרכך השופר ולקצרו ולהרחיבו, וזה קמ"ל דגם זה אסור דוהעברתו בעינן.

דף כח ע"א

קכט. בגמ' למימרא דסבר רבה שמע סוף תקיעה בלא תחילת תקיעה יצא וממילא תחילת תקיעה בלא סוף תקיעה יצא. צריך ביאור דלמה למידים לרבה תחילת תקיעה מסוף תקיעה שיצא בזה לבד, והרי רבה מיירי באופן ששמע רק תחילת תקיעה כהלכתה ולא סוף תקיעה, והיה לגמ' לומר איפכא, למימרא דסבר רבה דשמע תחילת תקיעה בלא סוף תקיעה יצא ומינה ללמוד דגם בסוף תקיעה לבד יצא, ולמה אמרו איפכא, וצ"ע.

קל. בגמ' מתקיף לה רבא אימת מעל לבתר דתקע כי קא תקע

אפשרות שפסול אם נשתנה קולו, וא"כ למה בתחילה אמרו בסתמא דכשר, הרי רוב האופנים גם בשלא במקום הנחת פה פסולים הם. ואולי יש לומר דבתחילה מיירי שציפהו מבחוץ ובלא שנשתנה קולו, ומ"מ אמרו דבמקום הנחת פה פסול, דאין זה תוקע בשופר אלא בזהב, ולכן שלא במקום הנחת פה כשר, דלעניין זה שאין זה תוקע בשופר אין כאן פסול, דאם שלא במקום הנחת פה הוא אין זה תוקע בזהב אלא בשופר עצמו, ואח"כ כבר התחילו לדון אם זהב שמשנה קולו מה דינו, דאפי' דאין כאן פסול של תוקע בזהב, מ"מ יש כאן פסול אחר של משנה קולו, ולכן בפנים ודאי פסול הוא, דאנן סהדי שמשנה קולו בכך, ואפי' בחוץ אם נראה לנו שמשנה קולו, גם בכך פסול הוא. ובוה ניהא מה דלא הכליל התנא לומר דאם משנה קולו פסול ובלא משנה כשר, דלכאורה למאי צריך התנא לחלק בין פנים לחוץ כלל, הרי בקולו תליא מילתא, וזה מתורץ

באיסורא תקע. צריך ביאור דהא אפי' קודם שתקע כיון שהתחיל להשתמש בשופר מעל בה, דהרי כשמגביה השופר להשתמש בו יש בזה מעילה, וא"כ כי קא תקע בחולין קא תקע ולא באיסורא, ומה הקשה רבא כלל. ואולי יש לומר דהיות וקודם התקיעה אין לו הנאה מן השופר ממילא לא הוציאו עדיין לחולין, וכמו שתירץ רבא למסקנא דהיות ומצוות לאו ליהנות ניתנו, ממילא לא הוציאו לחולין, ממילא גם בהו"א דכן ליהנות ניתנו, מ"מ קודם הנאתו מזה ודאי לא הוציאו לחולין, ולכך הקשה דכי קא תקע באיסורא תקע.

קלא. בגמ' אמר רבא זאת אומרת התוקע לשיר יצא וכו' אלמא קפבר רבא מצוות אין צריכות כוונה. קשה דהא לקמן (לב:) אמרו במשנה בהדיא דהמתעסק לא יצא, וא"כ איך אמר כאן רבא דתוקע לשיר דמתעסק בעלמא הוא יצא. ועיין בתוד"ה אבל הכא דהביא המשנה לקמן דבאמת המתעסק לא יצא, וצריך ביאור לפי דבריו באמת

למה לא הקשה מה נשתנה כאן שאמר רבא שכך יצא. וכן קשה בהדיא מדברי רש"י שכתב דזה קמ"ל כאן שהמתעסק יצא. ועיין במהרש"א שכבר הקשה הקושיא מן המשנה לקמן, ולכך רצה לבאר דכאן קמ"ל דהתוקע לשיר אינו מתעסק, ולכך יצא, אבל מתעסק באמת לא יצא וכדלקמן. אבל נראה דלדברי רש"י ותוס' באמת יש מחלוקת בעניין זה אם מתעסק יצא או לא, וצריך באמת ביאור היכן מצינו תנא שמתיר במתעסק. אבל א"א לומר כן, דבגמ' לקמן (לג:) רצו לחלק בין מתעסק לתוקע לשיר וכהמהרש"א, וא"כ איך רצו רש"י ותוס' לומר דדינם שווה, וצ"ע. אבל גם בדברי המהרש"א צריך ביאור מה באמת החילוק בין מתעסק לתוקע לשיר, הרי שניהם אינם מתכוונים לקיעת שופר ומאי שנא. ואולי החילוק הוא דבתוקע לשיר אפי' דאינו מתכוון לשם שופר, מ"מ תקיעה כראוי מתכוון הוא לתקוע, ובזה כבר מתקיים הזכרון תרועה, דנתכוון לתקוע תרועה, רק דלשיר

אף משמיע משמיע לעצמו וקתני לא יצא תנאי היא דתניא וכו'. היינו דבמשמיע מיירי במשמיע לעצמו ולא לשיר בעלמא, דהרי הוא דומיא דשומע, ומ"מ אמרו דלא יצא השומע אם לא כוון לו המשמיע, וממילא משמע דבעינן כוונה גם במשמיע, ולכך אמרו בגמ' דתנאי היא. אבל קשה דמניין לגמ' לומר דמחלוקת תנאים היא, הרי גם כאן יש לומר דדווקא ביחיד שמשמיע לעצמו דומיא דשומע, לכך בעי כוונה כדי להוציא אחרים, וכו' זירא, ומשא"כ בשליח צבור דלכך הוא תוקע להוציא הרבים יוצאים כולם ידי חובתם ממנו, אפי' שהוא אינו מכוון בשבילם בפרטיות, וכמו שאמרו במשנה לעיל בהיה עובר אחורי בית הכנסת, והיכן מצינו ב' שיטות בעניין זה. ואין לומר דכיון דעכשיו הביאו עוד ברייתא ששם כתוב שומע ומשמיע דתניא שומע שומע לעצמו ומשמיע משמיע לפי דרכו, דגם שם יש להקיש שומע למשמיע דלעצמו הוא, ומ"מ אמרו שם

נתכוון, אבל משא"כ במתעסק אינו מתכוון כלל לתקוע תרועה כראוי, אלא בזמן שהתעסק יצא לו מעצמו תרועה כראוי, וזה אינו זכרון תרועה דאין כאן כוונת תקיעה כראוי, ולכך לא יצא.

דף כח ע"ב

קלב. בגמ' לאו משום דאמרינן כיון דאילו מתרמי ליה בוכרא אחרנא הדר מזה מיניה כוליה יומא זמניה. קשה למה באמת אומרים דהיות ואפשר שיתרמי עוד בכור שלכך כולא יומא זמניה, הרי גם אם יבא עוד בכור בא עמו עוד דם, ולא מן הדם שנתן עכשיו יתן בשביל הבכור השני, וא"כ למה יהא בנותן עד מתנה מן הראשון איסור בל תוסיף, הרי זמניה של דם זה כן הסתיים בגמר מתנות הראשון, ומאי איכפת ל כלל שיבא עוד בכור אח"כ, הרי אין בינו לדם הראשון כלום, וצ"ע.

דף כט ע"א

קלג. בגמ' קתני משמיע דומיא דשומע מה שומע שומע לעצמו

דמשמיע לפי דרכו ויכול להוציא אחרים, והיינו דבהדיא יש כאן ב' שיטות ביחיד, וממילא לכך לא רצו לדחוק ולחלק כלעיל דמיירי כאן רק ביחיד ומשא"כ בשליח צבור שאין צריך כוונה, דבהדיא גם ביחיד אמרו דאין צריך כוונה. והטעם דאין לומר כן, דשם באמת לא מיירי בשומע ומשמיע דהיינו ב' בני אדם דיוכלו להקישם זה לזה, אלא מיירי שם באדם אחד שעליו אמרו דשומע לעצמו וכשהוא משמיע משמיע לפי דרכו, וממילא אין ראיה כלל דיש כאן ב' שיטות ביחיד, וא"כ הדרא הקושיא לדוכתא מניין לגמ' דיש כאן ב' שיטות, ולמה לא תירצו דמיירי שם ביחיד ומשא"כ בשליח צבור דלא בעינן כוונה. והביאור הוא דהיות ומצינו ברייתא בהדיא דנחלקו בזה ת"ק ור' יוסי, לכך לא רצו לדחוק דכאן מיירי רק ביחיד, אלא דבאמת מחלוקת תנאים וניחא הכל.

קלד. בגמ' דתנן כהנים ולוים מוכרין לעולם וגואלין לעולם. ביאר רש"י דהכהנים והלוים יש דינים

שאינם נוהגים בהם, כגון מוכר שדה אחוזה שבישראל יכול לגואלה בכוח מן הקונה רק לאחר ב' שנים, ומשא"כ בכהן ולוי תמיד יכול לגאול אותה ממנו, שנאמר גאלת עולם תהיה ללוים, ודין זה נוהג רק כשנוהג היובל, וממילא הו"א דהיות ודינים אלו אינם נוהגים בכהן ולוי גם לא יהיו חייבים בתקיעות דר"ה, דהרי הוא שוח ליובל, וקמ"ל שכן חייבים. ועיין בתוס' שכבר הקשה על רש"י דמה עניין דין זה למצוות היובל עצמו, והיות והיובל עצמו כן נוהג בכהן ולוי, וכדכתב ברש"י בהדיא, א"כ מה ההו"א שלא יהיו חייבים בתקיעות דר"ה. וביאר בתוס' דמיירי כאן בדין המוכר בשנת היובל שבישראל לא חל המכירה דהרי היובל מחזירנו, אבל משא"כ כהן ולוי דמוכרים לעולם וחל המכירה, ובאמת חוזרות למוכר אבל המעות של המוכר, וממילא משמע דאיחן מצוות היובל נוהגת בהם בעניין זה, ולכך הו"א דגם בתקיעות לא יהיו חייבים.

קלה. בגמ' מאי שנא לאחרים דלא דלא אתי צד עבדות ומפיק צד חירות לעצמו נמי לא אתי צד עבדות ידיה ומפיק צד חירות ידיה. צריך ביאור למה באמת לא נאמר דלדידיה או לאחר שהוא כמותו חציו כך וחציו כך כן יוציא ידי חובתו, דצד חירות יפיק צד חירות וצד עבדות יפיק צד עבדות. וצריך לומר דסבר התנא דאין ברירה, ולכך לא הוברר שיהא הצד עבדות יוצא מן הצד עבדות, ולכך אינו יוצא דאפשר דהצד עבדות הוא דיוציא הצד חירות, וזה אי אפשר.

דף כט ע"ב

קלו. בגמ' ת"ש דאמר רב אשי כי הוינן בי רב פפי הוה מקדש לן וכי הוה אתי אריסיה מדברא הוה מקדש להו. היינו דאפי' דכבר קידש קודם ויצא ידי חובתו קידש שוב לאריסיה והוציאם ידי חובתם, ובברכת היין איירי. אבל קשה דאפשר שרק בקידוש הוא דהוציאם ידי חובתם, ומשא"כ בברכת היין עצמו לא הוציאם וצריכים לברך

על היין קודם שתייתם. ועיין בשפת אמת שכבר עמד על זה, וכתב דצריך לומר דהיה ברור לגמ' דכך היה המעשה, שגם הוציאם ידי חובתם בברכת היין.

פרק ד

קלו. בגמ' כתוב אחד אומר שבתון זכרון תרועה וכתוב אחד אומר יום תרועה היא לכם לא קשיא וכו' אלא אמר רבא מדאורייתא מישראל שרי. צריך ביאור לרבא דאמר דמדאורייתא מישראל שרי, למה כתוב אחד אומר שבתון זכרון תרועה, הרי לדעתו מדאורייתא בכל גוונא תוקעין, ולמה רק זכרון אמרו, וצ"ע.

דף ל ע"א

קלה. בגמ' אלא דבירושלים תוקעין יחידין וביבנה אין תוקעין יחידין וכו' כי מסיים שלוחא דציבורא תקיעה ביבנה לא שמע איניש קל אוניה מקל תקועיא. קשה מניין לגמ' לומר דיחידין אין תוקעין ביבנה מכך דכתיב ועוד, הרי אפשר לומר שבב' דינים נשתנה ירושלים

אפי' שלא בזמן ב"ד, דכל מה שהיו תוקעין דווקא בזמן ב"ד היה משום חשש זה שיבואו לטלטל השופר ד' אמות ברה"ר, ועכשיו שממילא אין חשש זה למה לא יתקעו גם שלא בזמן ב"ד, וא"כ קשה על רב הונא שאמר שתוקעין דווקא בזמן ב"ד, וזה תירצו בגמ' דמ"מ לא ביטלו תקנה זו, ודווקא בזמן ב"ד תוקעין וכרב הונא.

בגמ' אלא שביזבל תוקעין בין קמ.

בב"ד שקידשו בו את החדש ובין בב"ד שלא קידשו בו את החדש וכל יחיד ויחיד חייב לתקוע. לכאורה קשה דהא אם כל יחיד חייב לתקוע כ"ש שבב"ד שלא קידשו את החדש יהיו חייבים לתקוע, ולמאי אמרו ב' החידושים שגם בב"ד שלא קידשו חייבים וגם יחיד חייב. ועיין ברמב"ם ובריטב"א שביארו שבאמת אפי' שכל יחיד כבר תוקע, יש מצוה לכל ב"ד גם לתקוע בב"ד, ועל זה אמרו דחייב זה הוא אפי' על ב"ד שלא קידשו בו את החדש.

קמא. בגמ' רואה פרט ליושבת בנחל.

כוונת הגמ' דנחל כיון דבמקום

מיבנה, דביבנה רק במקום ב"ד תוקעין, ורק בפני ב"ד, ובאמת גם יחידין תוקעין בפני ב"ד, ומשא"כ בירושלים אפשר לתקוע גם שלא בפני ב"ד, ואפי' במקום שאין ב"ד, וא"כ לא יקשה מכך דביבנה לא שמע קל איניש וכו', דבאמת יחידין מותר להם לתקוע גם ביבנה, ובאמת במסקנא כך אמרה הגמ' עצמה, רק שקשה למה לא אמרו כך מתחילה, וכי עניין יש לגמ' להקשות על הא דאמר רב הונא, וצ"ע.

קלט. בגמ' אלא לאו איש בביתו

ואפי' שלא בזמן ב"ד לא לעולם בזמן ב"ד. לכאורה קשה דאם אפשר לומר דאיש בביתו דווקא בזמן ב"ד, למה הו"א לומר דאפי' שלא בזמן ב"ד ולהקשות מכך על רב הונא, וכי לגמ' עניין יש להקשות על הא דאמר רב הונא, וכמו שהקשינו לעיל לאיכא דאמרי א'. ועיין בטורי אבן שהקשה כן, ותירץ דהו"א שמה שאמרו שאיש תוקע בביתו, הוא כדי שלא יבוא לטלטל השופר ד' אמות ברה"ר, וא"כ לכאורה אפשר לתקוע

לומר דמה שבסתם היו אומרים בשחרית כהלכתו זהו בשאר ימים, דממילא אין חשש שיהא אומרו וכופלו, אבל בחמישי בשבת שכן יש חשש שיהא כופלו, למה מספק לא אמור כלל בשל שחרית, וממילא מכך דכן אמרו הרנינו משמע דמספק אמרינן של חול.

קמג. בגמ' אלא אי אמרת לא אמור

כלל מאי אומרו וכופלו שאני התם דשירה דיומיה היא. היינו דהיות וממילא שיר זה של הרנינו אומרים אותו בר"ה, לכך אפי' דאין יודעים עכשיו אם ר"ה הוא אומרים אותו בשחרית, דגם בר"ה עצמו אמרינן אותו ויש לו קשר לר"ה, אבל בסתם יום אם יש ספק אפשר דלא אמור כלל, ואין ראיה לכאן או לכאן. אבל קשה דהרי באופן שיודעים שהוא ר"ה אין אומרים אותו בשחרית כדי שלא יהא כופלו, וא"כ למה בספק אמרינן אותו, הרי על הצד שהוא ר"ה עכשיו אין לומר אותו בשחרית, ומאי שנא משאר ימים שאם ספק הוא אין אומרים כלל, כך היה לו לנהוג

נמוך הוא, ממילא אינה רואה את ירושלים שהוא בחר ולכן ממעטים אותה מתקיעת שופר. אבל קשה דאם רצו בגמ' להביא דוגמא של מקום שאינה רואה את ירושלים, היה לה להביא כל בקעה בין נחל בין יבש, ולמה נקטו דווקא נחל שבמים הוא, וצ"ע.

דף ל ע"ב

קמב. בגמ' ואם באו עדים אחר תמיד של שחר אומר הרנינו אע"פ שחזור וכופל את הפרק אי אמרת בשלמא כל היכא דמסתפקא וכו'. היינו דמקשינן על מה דבשחרית אומרים הרנינו מספק ולא היו שותקים ולא אמרים כלום. וקשה מה ראיה יש מכאן, הרי מה שאמרנו שלא אמור כלל, מיירי בשל מנחה דבה לרוב כן היו באים עדים קודם, אבל בשל שחרית כבר אמרנו שהיו אומרים אותו כהלכתו, דקודם תמיד של שחר לרוב לא היו באים עדים עדיין, וא"כ מה ההו"א שלא יהיו אומרים כלל מספק בחמישי בשבת. וצריך

שכל ששת ימים נאמרו הפרקים על שם העבר ואילו של שבת על שם להבא. אבל קשה דהא גם ברביעי אומרים קל נקמות ה' על שם העתיש, שעתיד הקב"ה ליפרע מעובדי השמש והירח, וא"כ לא רק שבת על שם העתיד, ואין כאן חילוק בין הששה ימים לשבת, אלא יש שעל העתיד אומרים אותם, ויש שעל העבר אומרים אותם, ומה קשה. וצריך לומר דאפי' דברביעי על שם העתיד אומרים, מ"מ מה שאומרים אותו דווקא ברביעי הוא משום שבו נבראו שמש וירח, וממילא הטעם לאומרו ביומו הוא כן על שם העבר, ולכן קשיא דרק שבת על שם העתיד הוא.

קמז. בגמ' מחומה לעיר דכתיב קול ה' לעיר יקרא. צריך ביאור מניין חזינן בפסוק זה דהשראת השכינה היתה על העיר, הרי רק כתיב דקול ה' לעיר הוא קורא. ואולי היות דקורא ה' לעיר משמע דהשראתו על העיר, והיינו דאפי' דכבר עולה הוא מן החומה ובדרך לצאת,

גם אם הספק הוא בחמישי בשבת, דמאי איכפת לי שאמורים מזמור זה במנחה, דעכשיו בשחרית איירי, וצ"ע.

דף לא ע"א

קמז. בגמ' בשני מה היו אומרים גדול ה' ומהולל מאוד על שם שחילק מעשיו ומלך עליהם. ביאר רש"י דחילק מעשיו היינו שהבדיל רקיע בין עליונים לתחתונים. אבל לכאורה קשה למה לא ביאר רש"י דחילק מעשיו היינו שנתן למלאכיו לשלוט במעשיו וחילק ביניהם, והוא מלך על כל המלאכים מלמעלה, דכך ביאר ביום הראשון דשליט בעולמו יחידי הוא משום שעדיין לא נבראו המלאכים, ומשא"כ כאן שביום שני הוא היה אפשר לומר דחילק מעשיו ביניהם. וצריך לומר דאם כך היה כוונת הגמ' היה לה לומר שחילק שליטתו ולא מעשיו, ולכן ביאר רש"י דחילק בין מעשיו דהיינו בין עליונים לתחתונים.

קמח. בגמ' על מה ראה ר"ע לחלק בין הפרקים הללו. ביאר רש"י

שלקחה אותה אשה, ולכך אמר על זה אמימר דמחויבת לבא לכל מקום שהוא עבד למלוה שלה שאזמנה. אבל א"כ קשה דהא היה לגמ' לחלק בין מי שהזמין והוא לדין בעניין הלואה שלו לסתם דין, דמן הגמ' משמע בפשיטות דבכל דין חוץ מקידוש החדש בעינן לבא אחר הב"ד לכל מקום, וצ"ע.

דף לב ע"א

קמט. בגמ' אלא למה עשר לימא תשע דהואיל ואשתני אשתני. ביאר רש"י דהואיל ואשתני מלכות מזכרונות לעניין תקיעה, למה לא ישנה גם לעניין זה שיפחות הפסוקים בתפילה לתשע. אבל צריך ביאור למה בעינן לר"ע שיהא שינוי כלל בין מלכות לזכרונות, וכי משום שנשתנה בדבר אחד בעינן עוד שינוי בו. ועוד קשה דאם ישתנה למה דווקא מעשר לתשע ישתנה, שיעשה שינוי גדול יותר ביניהם. ועוד קשה דמניין לו לר"ע שיהא תלוי מניין הפסוקים בתפילה באם תוקעין או לא, והרי ב' דינים נפרדים הם, ומה

מ"מ הוא קורא לעיר, משמע דבעיר הוא עדיין שורה. **קמז. בגמ' אלך אשובה אל מקומי וגו' א"ר יוחנן ו' חדשים נתעכבה וכו' ובנגדן גלתה מנהדרין וכו'.** לכאורה קשה דהא עדיין לא סיימה הגמ' לבאר מימרא אחת של ר' יוחנן, וא"כ למה הכניסו באמצע ביאור דבריו מימרא אחרת שלו על שנתעכבה שכינה לישראל. והביאור הוא דהיות והזכירו הפסוק דאלך ואשובה אל מקומי, לכך הפסיקה הגמ' באמצע ביאור הדברים, וביארה דלא מיד הלכה שכינה אלא נתעכבה ו' חדשים ורק אח"כ הלכה.

דף לא ע"ב

קמח. בגמ' אבל הכא עבד לזה לאיש מלוה. צריך ביאור מה עניין עבד לזה לאיש מלוה לכאן, הרי הלזה מה שהוא עבד למלוה הוא משום שהלזה ממנו, אבל כאן שאזמנה אמימר לדינא למה תהא עבד לב"ד שאזמנה לבוא אחריהם לכל מקום. ואולי יש לומר דמיירי כאן שאזמנה אמימר לדין בעניין הלואה

עניין זה לזה. ואולי יש לומר
 להיות ואשתני מלכיות וזכרונות
 לעניין תקיעה, כדי שלא יטעו
 ויבואו לתקוע בו כבזכרונות,
 לכך בעינן לעשות שינוי ביניהם
 להיכר, ולכך הקשה למה הוא
 מזכיר בו כבכולם ואינו עושה
 היכר. ומה שאינו עושה שינוי
 גדול יותר הוא משום שינוי רוצה
 לפחות הרבה בדבר שמירי בו
 ממלכות הקב"ה ובכבודו, ורק
 קצת להיכר בעינן לפחות. ומה
 שקשה מה עניין זה לזה, יש
 לומר דאפי' שאין קשר בין
 הדנים, מ"מ היות ומן הדין יוצא
 גם בשבע וי"א אפי' בשלוש,
 לכך בשביל היכר יש לפחות
 קצת, ואפי' דאין ביניהם כלום.

קנ. בגמ' ומניין שאומרים מלכיות
 זכרונות ושופרות וכו' מניין
 שאומרים מלכיות תניא רבי
 אומר וכו'. צריך ביאור למה
 בברייתא שנחלקו בו ר"א ור"ע
 לא הביאו לימוד לכך שאומרים
 מלכיות, הרי הם עצמם הקשו
 ומניין שאומרים מלכיות, וא"כ
 למה על כולם הביאו לימוד ואילו
 על מלכיות לא הביאו לימוד,

ורק אח"כ בגמ' הביאו לימוד
 מברייתא אחרת מרבי, וצ"ע.
קנא. בגמ' אמר רב חסדא מאי שני
 ליום שני לשנה הבאה. היינו
 דבאמת אין שני ימים ר"ה, אלא
 שני היינו לשנה הבאה שהוא
 שני לשנה זו שהוא ראשון. אבל
 צריך ביאור קצת למה רב חסדא
 עצמו נוקט ליום השני לשנה
 הבאה, היה לו לומר מאי שני
 לשנה הבאה, ולמאי מוסיף גם
 הוא לומר ליום שני, דמשמע
 שלשנה הבאה כן יש ב' ימים.

קנב. בגמ' איבעיא להו היכי קתני
 שלש מן התורה וכו' ת"ש
 דתניא אין פוחתין מעשרה וכו'
 ר' יוחנן בן נורי הפוחת לא
 יפחות משבע. עיין רש"י דביאר
 דהראיה של הגמ' הוא מדברי ר'
 יוחנן בן נורי שאמר לא יפחות
 משבע, דאם בשלש מכל אחד
 מיירי, א"כ גם דברי ר' יוחנן בן
 נורי מיירי בשבע מכל אחד,
 ולפי זה יוצא דר' יוחנן להוסיף
 על ת"ק בא ולא לפחות, ובאמת
 ר' יוחנן לפחות בא, ולכך
 מוכרחים לומר דשלש היינו
 מכולם יחד, וממילא כך הוא גם
 בשבע מכולם יחד. אבל באמת

הגמ' דביחיד מיירי. וצריך לומר דאפי' דהרבה נפקדו עמה, מ"מ הזיכרון והפקידה של שרה עצמה היתה, ורק מחמת שנפקדה היא מחמת שעלתה זכרונה לפניו יתברך, לכך נפקדו הרבה עקרות עמה, וא"כ אפי' דמעשה הפקידה היה של רבים, מ"מ הזיכרון שלה שאותה אנו רוצים להזכיר כאן, היא של יחיד היתה. ומ"מ תירצה הגמ' דהיות ומפקידה שלה עצמה יצאו רבים, ממילא גם זכרונה היה בשביל רבים ולכך אפשר לומר לזכרונות.

קנ"ד. בגמ' זמרו למלכנו זמרו וכו' ר' יהודה אומר אחת. היינו דלר' יהודה כיון שאומרים מלכנו דהוא רק לישראל לכך אין לאומרו למלכות, דבעינן לומר מלכות על כל העולם. ומה שלר' יוסי כן יש לאומרו אפי' דהוא רק לישראל, דר' יוסי סבר דדי בכך שמזכירין משהו מן המושג שקוראין אותו מלכות, ואין צריך להזכיר כל העניין, ולכן גם כשאומרים מי זה מלך הכבוד די בכך, דבכך כבר הזכירו עניין של מלכות, וכן בכל המחלוקות

קשה מה ההכרח לומר דר' יוחנן לפחות בא ולא להוסיף, וכי למה לא נאמר דבאמת להוסיף בא דבעינן לכתחילה שבע מכל אחד, ורק בדיעבד אם אמר שלש מכל אחד יצא. ויש לומר דאם היה בא ר' יוחנן להוסיף יוצא שאין דברי ר' יוחנן של המשנה כשיטת ר' יוחנן דברייתא, דבמשנה בא לפחות מת"ק דבג' מכולם די דהיינו בתשעה ולא רק בעשרה יוצא, ואילו בברייתא בא להוסיף על ת"ק. ועוד, דלא מסתבר לומר דבלכתחילה יוסיף על דברי ת"ק דבעינן שבע מכל אחד, ולא די בעשרה מכולם, ואילו בדיעבד יפחות מת"ק דדי בג' דהיינו בתשעה, ומשא"כ ת"ק דסובר דבדיעבד גם בעינן עשרה.

דף לב ע"ב

קנ"ג. בגמ' ולר' יוסי נהי נמי דפקדונות הרי הן כזכרונות וה' פקד את שרה פקדון דיחיד הוא. לכאורה קשה דהא אמרו בחז"ל דכשנפקדה שרה הרבה עקרות נפקדו עמה, וא"כ אין זה פקדון דיחיד אלא דרבים, ומאי קושיית

כאן עם ר' יהודה. אבל באמת קשה על ר' יהודה בעניין זה שלשיטתו מלכות על ישראל לבד לא די בכך, דהרי בה' פקד את שרה כיון דרבים יצאו ממנה די בכך, וא"כ כ"ש שכאן שמייירי בכל ישראל שיהא די בו לאומרו למלכות. וצריך לומר דדווקא לעניין זכרונות שצריכים אנו עם ישראל לזכרון לפני ה', די אם יהא מייירי רק בישראל, ואדרבא אפי' עדיף בזה, דרוצים אנו שלנו עם ישראל יהא זכרון טוב לפני הקב"ה, ולא לאומות העולם, דהרי אפי' פורענות עליהם אמרינן, אבל במלכות כיון דאין מלכות שלימה בשמולך רק עלינו, לכך בעינן לומר מלכות על העולם כולו דזהו מלכות שלימה שיאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלוקי ישראל מלך.

קנה. בגמ' הכי קאמר מתחיל בתורה ומשלים בנביא ר' יוסי אומר משלים בתורה ואם השלים בנביא יצא. לכאורה קשה דהא גם עכשיו משמע דלכתחילה משלים בתורה ולא בנביא, וא"כ הוא סותר מה שאמר ר' יוסי

בברייתא דלעיל דאם השלים בתורה הרי זה משובח, דמשמע דאין מוכרחים לכתחילה לעשות כן. ועיין ברש"י דכאן מייירי בהשלמה אחר שכבר אמר נביא ואחר שהתחיל בתחילה בתורה, שהשלמה זו הוא תוספת פסוק רביעי של תורה, ולא שהופך הסדר כבהו"א דאומר של תורה רק בסוף. ובאמת גם לפי ביאור זה עדיין קשה, דהא מה שאמר הרי זה משובח מייירי לכאורה בשהוסיף עוד פסוק רביעי של תורה לבסוף, דהוא משובח אבל אינו הכרח, ומשא"כ כאן דלפי ביאור רש"י מייירי גם בפסוק רביעי אומר ר' יוסי דלכתחילה משלים בתורה, והיינו דאין זה רק תוספת משובחת, וא"כ עדיין סתירה בדבריו יש כאן. והיה לגמ' לתרץ בפשיטות דבהרי זה משובח מייירי בהוספת פסוק רביעי וכהוותיקין, דהוא משובח, ואילו כאן במשנה שאמר ר' יוסי דאם השלים בתורה דהיינו בדיעבד איירי שאמר הג' של תורה לבסוף, דאפי' דאין זה לכתחילה דבעינן להתחיל בשל תורה, מ"מ בדיעבד יצא, וצ"ע.

וכמו אפי', ואין ביאורו 'אך',
וצ"ע בזה.

קנה. במשנה והמתעסק לא יצא

והשומע מן המתעסק לא יצא.

לכאורה קשה דאם על המתעסק

בעצמו אמרינן שלא יצא כ"ש

הוא שהשומע ממנו לא יצא,

ולמה בעינן כלל לומר דין זה

במשנה. ועיין בתוס' יו"ט

שביאר דהו"א דעיקר מצוות

שופר הוא בשמיעה ולא

בתקיעה, דבעינן קול שופר,

ולכך אפי' דהמתעסק לא יצא

דהוא לא כוון, מ"מ מי ששמע

ממנו וכוון כן יצא ידי חובתו,

וקמ"ל שגם הוא לא יצא. אבל

קשה דהא לעיל (כט.) דנו בגמ'

בעניין זה אם התוקע צריך

שיכוון, והביאו כבר בגמ' ללמוד

דבר זה מברייתא דכתיב שם

בהדיא דלא יצא עד שיתכוון

שומע ומשמיע, וא"כ עדיין קשה

למאי בעינן ללמוד דבר זה מן

המשנה. ואם תאמר דהמשנה

הוא העיקר והברייתא נכתבה

אחריו, א"כ יקשה למה

הברייתא צריכה לחדש דבר זה

אחר שכבר חידשה כן כאן

המשנה, וצ"ע. אבל להקשות

קנו. בגמ' בשלמא זכרונות

ושופרות איכא טובא אלא

מלכויות תלת הוא דהויין. היינו

דקושיא זו הוא דווקא לר' יוסי

דבעינן ד' פסוקים מן התורה,

וזה תירצו דיש עוד פסוקים לפי

שיטת ר' יוסי, אבל לר' יהודה

כלל לא קשה מידי, דלשיטתו די

בג' פסוקים מן התורה, ולכך לא

קשה עליו למה אמר על שאר

הפסוקים שאין לומר אותם

למלכויות.

קנו. במשנה אין מעכבין את

התנוקות מלתקוע אבל

מתעסקין עמהן עד שילמדו.

צריך ביאור לישנא דנקט 'אבל'

מתעסקין עמהן, דבפשיטות

פירושו 'אך', דאפי' דאין מעכבין

אך מתעסקין וכו', דא"כ הוא

ההיפך מן הדברים, דהרי

אמרינן עכשיו דאפי' מתעסקן

עמהן, ולא די בכך שאין מעכבין

אותן, והיה לתנא לומר אלא

אפי' מתעסקין עמהן. ועיין

בגר"א דגרס ומתעסקין בלא

אבל, ולגירסתו ניהא, אבל

לגירסא שלפנינו קשה. ויש

שביארו שאבל היינו אדרבא,

למה שם לא הביאו בגמ' ראייה ממשנתינו שבעינין כוונת שניהם, ולמה הביאו רק מן הברייתא, דהרי עדיף להביא כן ממשנה. זה יש לומר דלא קשה מידי, דהרי כאן אין זה כתוב בהדיא, ומשא"כ בברייתא כתוב בהדיא שבעינין כוונת שניהם.

דף לג ע"א

קנט. בגמ' ואין בנות ישראל סומכות דברי ר' יהודה. ביאר רש"י דלר' יהודה כיון דנשים פטורות משום דמצות עשה שהזמן גרמא היא, לכך אין להם לתקוע דאיכא בזה בל תוסיף. אבל קשה דהא לעיל (כה:) אמרו דבל תוסיף שייך רק בזמן המצוה כשמוסיף עליו בכמות וכדומה, אבל אם הוא מוסיף שלא בזמנו אינו עובר בבל תוסיף, דהוא דבר לעצמו ואינו תוספת על המצוה, וא"כ כאן דאינם חייבות כלל במצוה מה שעשו ודאי אין זה תוספת, ומה שייך כאן כלל בל תוסיף. ועיין במהרש"א שכבר הקשה כעין זה, ולכך ביאר טעם אחר

בשיטת ר' יהודה, אבל לרש"י קשה, וצ"ע.
קפ. בגמ' אמר ר' אלעזר אפי' בשבת וכו' לא קשיא כאן בקטן שהגיע לחינוך וכו'. ביאר רש"י דבקטן שהגיע לחינוך מתעסקין בהן שילמדו בשבת, ובשארין הגיע לחינוך רק אין מעכבין על ידו, והטעם לזה הוא שבהגיע לחינוך מתעסקין בהם כדי לחנכם בתקיעת שופר. וראיתי מבארים דהיות וכל האיסור לתקוע בשבת הוא מחשש שיחבא לטלמלו ד' אמות ברה"ר, ואילו כאן אין חשש זה אם יתעסקו בביתם, לכך יש לחנכו בתקיעת שופר, דלענין זה אינו אסור בשבת. אבל קשה דכיון דלמצוה אסור לתקוע בשבת משום חשש טלמול ברה"ר, א"כ איך נחנכו עכשיו לתקוע בשבת, הרי לכשיגדל יאמר דמותר לתקוע בשבת, דכך חנכו אותו, ואדרבא משום חינוך היה לנו לכל הפחות שלא לתת לו לכתחילה, ואפי' אפשר דבשביל חינוך היה לנו אפי' לעכב על ידו. ועיין בתוס' דבאמת אמר איפכא דלכא

אצרו תוס' דרך מדאורייתא הוא דפוטר ר' יהודה, אבל מדרבנן כן חיב הסומא, וממילא אין כאן בל תוסיף. אבל עדיין קשה דהא עכשיו בהו"א לא ידע תוס' דרך מדאורייתא פטר ר' יהודה, דא"כ אין ראייה כאן דמברכין על מה שפטורים, וא"כ להו"א דתוס' עדיין קשה דהא איכא בל תוסיף, ואיך אמר רב יוסף דעבידנא. ואולי יש לומר דבל תוסיף לא שייך בסומא כלל, דרך באשה שהייבת במצוות שאין הזמן גרמא, אם מוסיפה על זה יש כאן בל תוסיף, אבל בסומא כיון דהוא פטור מכל המצוות אין כאן בל תוסיף, דאין זה הוספה על כלום, דאין כלל מצוות שהוא כן חייב בהם, ולכך אפי' אם היה פוטר ר' יהודה אפי' מדרבנן יכול רב יוסף לעביד המצוה ואפי' לברך עליו.

דף לג ע"ב

קסב. בגמ' תנו רבנן מניין שבשופר ת"ל והעברת שופר תרועה אין לי אלא ביובל ברי"ה מניין ת"ל בחדש השביעי וכו'. ממהלך הגמ' משמע דבר"ה עצמו עיקר

לחינוך רק אין מעכבין על ידו, היות ומצוות היום בשופר, אבל לכתחילה אין לתת לו להתעסק דאיסור דרבנן יש בזה. רק דעדיין צריך ביאור לפי תוס' למה למי שלא בא לחינוך נותנים להתעסק לכתחילה, דלמה לנו ליתן לכתחילה לתינוק להתעסק בדבר האסור מדרבנן, ואפי' דכתב שם בתוס' דאין מצווה בדבר מ"מ למה מותר לכתחילה כן, וצ"ע.

קסא. בתוד"ה הא ר' יהודה בא"ד ותדע דאמרינן פ' החובל אמר רב יוסף מאן דאמר הלכה כר' יהודה עבידנא יומא טבא. לכאורה קשה דאם ר' יהודה פטר הסומא מן המצוות, היה לו מסתמא לאסור עליו לעשות המצווה, וכמו דכתב רש"י כאן על שאין נשים סומכות, דאם יעשו הרי זה בכל תוסיף, וא"כ ה"ה כאן בסומא, וממילא לפי זה קשה למה אמר רב יוסף עבידנא יומא טבא דמיפקדנא ועבידנא, הרי אסור לו לעביד כן כלל לר' יהודה. וצריך לומר דבהא דסומא לא סבר ר' יהודה דאיסור יש לו בכך, וכמו שלקמן

הלימוד הוא על התרועה עצמו, ולא על שבשופר הוא, ודבר זה נלמד רק מיובל. ולכאורה א"כ קשה על הא דאמר ר' יהודה לעיל (לב:) דיום תרועה יהיה לכם שאין לאומרה לשופרות, דאם עיקר התרועה שנאמר בר"ה לא נאמרה בהדיא על שופר, א"כ למה לא יוכל לר' יהודה לומר פסוק שנאמר בו תרועה לשופרות, הרי העיקר היא התרועה עצמה, וצ"ע.